

تحركات نظامی رژیم صهیونیستی در منطقه جنوب غرب آسیا پس از بحران سوریه

امیر حسین الهامی^۱، ابوالفضل کاوندی کاتب^۲، محمداصادق جلالی راد^۳

چکیده

رژیم صهیونیستی نه تنها همچنان ماهیت ستیزه‌جویانه و اشغالگر خود را حفظ کرده بلکه با ارائه راهبردهای تهاجمی به‌ویژه پس از بحران‌های منطقه‌ای دهه اخیر، آن را تقویت نیز کرده است. بر این اساس، هدف پژوهش حاضر آن است تا با شناخت موقعیت و وضعیت رقابت نظامی کشورهای منطقه، تحركات و فعالیت‌های نظامی رژیم صهیونیستی در جنوب غرب آسیا را پس از بحران سوریه مورد مطالعه و بررسی قرار دهد (**هدف**)؛ پژوهش حاضر از جنبه هدف، جزء پژوهش‌های کاربردی و از نظر روش، توصیفی-تحلیلی است. به دلیل مطالعه گذشته‌نگر، از منابع و اسناد کتابخانه‌ای و برای تکمیل ناشناخته‌ها، مصاحبه‌ای نیز با ۶ نفر از متخصصان مسائل رژیم صهیونیستی صورت گرفت (**روش**). یافته‌ها نشان داد، رژیم صهیونیستی راهبردهای نظامی کلان برای همه کشورهای منطقه و راهبردهای جزئی برای کنترل و نزدیک‌تر شدن به تک‌تک کشورهای منطقه را طی دهه گذشته در پیش گرفته است. رژیم صهیونیستی در دهه گذشته، با کشورهای اردن، امارات، بحرین، فلسطین و عربستان تعامل نرمی داشته و در مقابل با کشورهای حوزه جبهه مقاومت، یعنی جمهوری اسلامی ایران، سوریه، لبنان و یمن بیشترین تقابل سخت را داشته است (**یافته‌ها**)

کلیدواژه‌ها: رژیم صهیونیستی، بحران سوریه، منطقه جنوب غرب آسیا، تحركات

نظامی

DOR: 20.1001.1.23225645.1403.13.2.4.7

دوره ۱۳، شماره ۲،
پیاپی ۳۲، تابستان ۱۴۰۳

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:
۱۴۰۲/۰۵/۰۱
تاریخ پذیرش:
۱۴۰۳/۰۶/۰۹
صص: ۱۱۰-۷۷

شاپا: ۲۳۲۲-۵۶۴۵

رتبه علمی

ب

پژوهشی هفت گانه در
JOURNALS.MSRT.IR

* این مقاله برگرفته از پروژه پژوهشی پژوهشگاه علوم و معارف دفاع مقدس است.

۱. استادیار گروه جغرافیا، محیط زیست و پدافند غیرعامل، پژوهشگاه امنیت داخلی پژوهشگاه علوم و

معارف دفاع مقدس، تهران، ایران (نویسنده مسئول) amelhami@yahoo.com

۲. دانش‌آموخته فوق دکتراى جغرافیای سیاسی، پژوهشگر مستقل، تهران، ایران -

akkateb@gmail.com

۳. دانش‌آموخته دکتراى سیاست‌گذاری عمومی، پژوهشگر مستقل، تهران، ایران -

mohammad_jalalirad@yahoo.com

مقدمه

رژیم صهیونیستی همواره اقدامات دامن‌دار و پرمعنایی را در منطقه دنبال می‌کند و دارای قابلیت‌های گسترده نظامی متعارف، زرادخانه هسته‌ای، قدرت اقتصادی و فناوری برای تأثیرگذاری بر سازوکارهای منطقه‌ای و سیاست بین‌المللی است. به کارگیری نیروی نظامی، گسترش سرزمینی، رد پیمان بازدارندگی از گسترش جنگ‌افزارهای هسته‌ای و شهرک‌سازی، همگی سیاست خاورمیانه‌ای آن را شکل داده است. رژیم صهیونیستی منابع خود را در حالت جنگ مداوم و رویارویی با تهدیدهای روزانه و بر امنیت متمرکز کرده (لویت^۴، ۲۰۱۶: ۱۰۲)، و همواره از نیروی نظامی برای خنثی کردن تلاش‌های پی‌درپی اعراب در برابر خود استفاده می‌کند. لذا از ابتدا سنگ بنای دکترین امنیتی رژیم صهیونیستی، با توجه به عدم تقارن در وسعت، جمعیت و منابع در مقایسه با اعراب، دستیابی به قدرت نظامی بود.

اساس پژوهش بر شناخت واقعیت‌های استراتژیک و ژئوپلیتیک رژیم صهیونیستی طی یک دهه گذشته در گسترش ارتباطات و نفوذ منطقه‌ای در جنوب غرب آسیاست. ارزیابی راهبردهای این رژیم به صورت منطقه‌ای و کشور به کشور و کشف علایق آن برای هر یک می‌تواند ما را در درک بهتر راهبردهای کلان این رژیم و اتخاذ راهبردهای مقابله‌ای کمک کند. حضور فعال و چندلایه رژیم صهیونیستی در منطقه و انجام عملیات‌های گوناگون نظامی حتی در ایران، از ضرورت‌های اساسی برای شناخت الگوی نفوذ این رژیم در منطقه است. با این توضیح مقاله به این مسئله اصلی می‌پردازد که تحرکات و همکاری‌های نظامی رژیم صهیونیستی در جنوب غرب آسیا پس از بحران سوریه چگونه بوده است؟

مبانی نظری

قدرت نظامی یکی از مهمترین سرچشمه‌های قدرت است (حافظ‌نیا، ۱۳۹۶: ۳۸۰-۳۷۸؛ شهلائی و همکاران، ۱۳۸۸: ۱۱۱-۱۱۰؛ سیل‌هان^۵، ۲۰۱۵: ۱۱۲) و شامل اهداف نظامی، هزینه‌ها، تعداد پرسنل، واردات و صادرات تجهیزات، دکترین‌ها و سیاست‌های نظامی، قدرت هسته‌ای، آموزش و... است (هوآ لیاو و همکاران^۶، ۲۰۱۵: ۱۶۷۳). تفکر سنتی درباره امنیت، در چارچوب رهیافت واقع‌گرایی^۷ قرار دارد. سه مؤلفه اصلی این رهیافت تأکید بر تهدید نظامی و نیاز به واکنش شدید، تأکید بر وضع موجود و تأکید بر محوریت دولت دارند. واقع‌گرایی، سیاست بین‌الملل را عرصه منازعه و مبارزه بر سر قدرت، موقعیت و ثروت می‌داند. قدرت هم وسیله و هم هدف بوده و دولت‌ها از آن برای تأمین منافع خود که مهم‌ترین آن امنیت است، بهره می‌جویند. موقعیت دولت‌ها در این نظریه، بر اساس میزان قدرت نظامی تعیین و قدرت بزرگ،

⁴ Levite

⁵ Silhan

⁶ Hua Liao and Others

⁷ Realism

متوسط و کوچک با توجه به توان نظامی آنان مشخص می‌شود (کریمی‌مله، ۱۳۹۹: ۲۳۸).
 واقع‌گرایی تهاجمی^۸ نظریه‌ای در روابط بین‌الملل و بخشی از مکتب نوواقع‌گرایی است. این نظریه نخستین بار توسط جان مرشایمر^۹ در سال ۲۰۰۱ میلادی و در کتاب «تراژدی سیاست قدرت‌های بزرگ»^{۱۰} ارائه شد. مرشایمر، تعاملات میان قدرت‌های بزرگ را تحت تأثیر میل به هژمونی در جهانی مملو از ناامنی و عدم اطمینان در مورد نیت دیگر کشورها می‌داند. بر اساس این نظریه، آشوب‌زدگی^{۱۱} نظام جهانی باعث رفتار تهاجمی دولت‌ها در سیاست بین‌الملل است (مه‌دی‌ان، ۱۳۹۱: ۲۸). از منظر نوواقع‌گرایی تهاجمی، کشورها می‌کوشند قدرت خود را افزایش دهند؛ زیرا افزایش قوا تنها راه اطمینان‌بخش برای رسیدن به امنیت و بقاست. همچنین اگر شرایط مستعد باشد، این دولت‌ها خواستار آنند تا توزیع قدرت را به نفع خود تغییر دهند. واقع‌گرایان تهاجمی، راهبردهای امنیتی مبتنی بر کاهش احتمال وقوع جنگ را ناکارآمد و غیرمطلوب دانسته و بر چهره دوم معادله امنیت، یعنی کاهش احتمال شکست در جنگ تمرکز دارند (عبدالله خانی، ۱۳۸۹: ۸۶-۸۳). در چنین وضعیتی اگر دولتی برای به حداکثر رساندن نفوذ خود تلاش نکند، دولت‌های دیگر در فرصتی مناسب چنین سهمی از نفوذ را از آن خود خواهند کرد (متقی و دیگران، ۱۳۸۹: ۱۱-۱۰).

نواقعی‌گرایی تهاجمی، نظام تک قطبی را دارای ویژگی‌های پایدارتری دانسته و به عکس نظام‌های چند قطبی را به دلیل تلاش کشورها برای برتری جویی، مستعد بروز جنگ و ناامنی می‌داند. بنابراین احتمال وقوع جنگ همواره وجود دارد (مرشایمر^{۱۲}، ۲۰۰۱: ۱۲). به عقیده مرشایمر، دلیل اصلی قدرت‌طلبی دولت‌ها را باید در سه چیز جست‌وجو کرد: ۱) ساختار هرج و مرج گونه نظام بین‌الملل؛ ۲) توانمندی تهاجمی که دولت‌ها از آن برخوردارند و ۳) عدم اطمینان در مورد نیت‌ها و مقاصد دشمن (مرشایمر و والت^{۱۳}، ۲۰۰۳: ۵۶). از این منظر، دولت‌ها همواره در حالت ناامنی به سر می‌برند و در وضعیت عدم قطعیت و بی‌اعتمادی نسبت به همه کشورها و قدرت‌های دیگر قرار دارند. طبق این نظریه رقابت زمانی پایان می‌یابد که یک دولت به مرتبه هژمون رسیده باشد (نصری، ۱۳۸۹: ۲۲۱).

از نظر والتز، بهترین تضمین برای بقا آن است که یک هژمون بود تا هیچ دولتی توان تهدید جدی بر علیه کشور را پیدا نکند (والتز^{۱۴}، ۱۹۹۰: ۲۲). در هنگام آشوب و هرج و مرج که به تبع ناامنی دائمی را به دنبال دارد، مهم‌ترین راه برای رسیدن به امنیت، افزایش قدرت و مقهور

⁸ Offensive realism

⁹ John Mearsheimer

¹⁰ The Tragedy of Great Power Politics

¹¹ Anarchy

¹² Mearsheimer

¹³ Mearsheimer and Walt

¹⁴ Waltz

کردن قدرت‌های دیگر است. از این روی قدرت‌ها تا آنجا که بتوانند برای غلبه بر دیگران اقدام خواهند کرد (برژینسکی و مرشایمر^{۱۵}، ۲۰۰۵: ۵۰). لذا دولت‌ها بیش از هر چیزی به دنبال دستیابی به امنیت هستند و برای رسیدن به این هدف به سیطره منطقه‌ای و سپس جهانی اقدام می‌کنند (سلیمی، ۱۳۸۴: ۲۵). نتیجه محترم این چنین بازی در نظام منطقه‌ای و جهانی تضاد و کشمکش است (مشیرزاده، ۱۳۸۸: ۱۳۰)؛ چرا که در واقع داشتن امنیت، نیاز به قدرت نظامی دارد. مرشایمر معتقد است که قدرت نظامی به دلیل اینکه در تحلیل نهایی سیاست بین‌الملل اهمیت بالایی دارد، مهم‌ترین است (توفت^{۱۶}، ۲۰۰۵: ۴).

از نظر مرشایمر، امن‌ترین موقعیت در نظام بین‌الملل، در درون یک هژمون منطقه‌ای شکل می‌گیرد؛ چرا که هژمون منطقه‌ای در صورت ارتقا خود به این موقعیت، تهدید و فتح نخواهد شد و شانس بقا برای آن افزایش خواهد یافت (کیرشنر^{۱۷}، ۲۰۱۰: ۸). هژمون منطقه‌ای در واقع کشوری است که به دنبال تسلط بر منطقه خاص جغرافیایی است و اهداف پیشگیرانه‌ای را در حوزه جغرافیایی خود دنبال می‌کند تا از ظهور رقیب جلوگیری کند (شانموگاسوندارام^{۱۸}، ۲۰۱۲: ۱۸).

در مقابل نظریه واقع‌گرایی تهاجمی، نظریه واقع‌گرایی تدافعی^{۱۹} قرار دارد که بر مبنای نظریه سیاست بین‌الملل از کنت والتز^{۲۰} ارائه می‌شود. در واقع این نظریه روی مقابل واقع‌گرایی تهاجمی است و کشورها را تشویق می‌کند به جای افزایش قدرت و رقابت، به سیاست‌های میانه‌روی و مدارا روی آورند. آنچه مبنای نظری این پژوهش است، نظریه واقع‌گرایی تهاجمی است؛ چرا که رژیم صهیونیستی از یک سو خود را به عنوان هژمون منطقه‌ای می‌شناسد و از سوی دیگر در مقابل هژمون‌های دیگر منطقه که گاه همچون ایران بزرگترین تهدید علیه آن هستند را در برابر بقا و امنیت خود می‌بیند. رژیم صهیونیستی در فضای آنارشی نظام منطقه‌ای و عاری از اعتماد، سیاست‌ها و راهبردهای تهاجمی و پیش‌دستانه را همواره مدنظر داشته و نسبت به هرگونه تحرک و بازی قدرت در منطقه واکنش نشان می‌دهد.

روش تحقیق

بررسی مناسبات و اقدامات نظامی رژیم صهیونیستی در منطقه جنوب غرب آسیا، پس از بحران سوریه تا سال ۲۰۲۲ میلادی، هدف این مقاله است. مقاله از نوع کاربردی و روش آن توصیفی-تحلیلی است. بخش مهم داده‌ها، از سایت‌ها و خبرگزاری‌های مهم جهانی و منطقه‌ای و مصاحبه با نخبگان، تأمین شد. تجزیه و تحلیل داده‌های کتابخانه‌ای با روش تحلیل محتوا

¹⁵ Brzezinski and Mearsheimer

¹⁶ Toft

¹⁷ Kirshner

¹⁸ Shanmugasundaram

¹⁹ Defensive realism

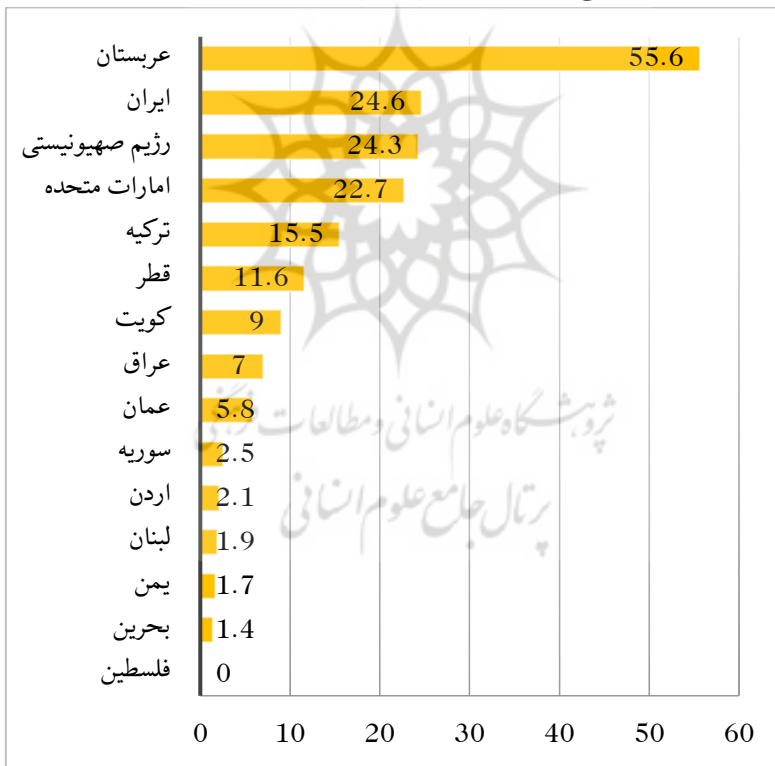
²⁰ Waltz, Kenneth

برای داده‌های میدانی نیز از روش تحلیل مضمون استفاده شد.

ویژگی‌های نظامی کشورهای جنوب غرب آسیا بودجه نظامی

بودجه نظامی، یکی از عوامل کمی برای تعیین کنندگی قدرت نظامی کشورهاست. طبق برآوردهای سالیانه مؤسسه تحقیقات صلح بین‌المللی استکهلم (سیپری)^{۲۱}، در سال ۲۰۲۱، بودجه نظامی جهان بالغ بر ۲۱۱۳ میلیارد دلار بود که ایالات متحده، چین، هند، بریتانیا و روسیه در مجموع ۶۲ درصد از این هزینه‌ها را انجام داده‌اند. در سال ۲۰۲۱، کشورهای جنوب غرب آسیا نزدیک به ۲۰۵ میلیارد دلار در زمینه امور نظامی و دفاعی هزینه کرده‌اند که این رقم ۹/۷ درصد از مجموع هزینه‌های نظامی در جهان است. پاکستان با ۵۵/۶ میلیارد دلار هزینه نظامی در رده نخست منطقه قرار دارد (شکل ۱).

نمودار ۱، هزینه‌های نظامی کشورهای جنوب غرب آسیا در سال ۲۰۲۱ (میلیارد دلار)

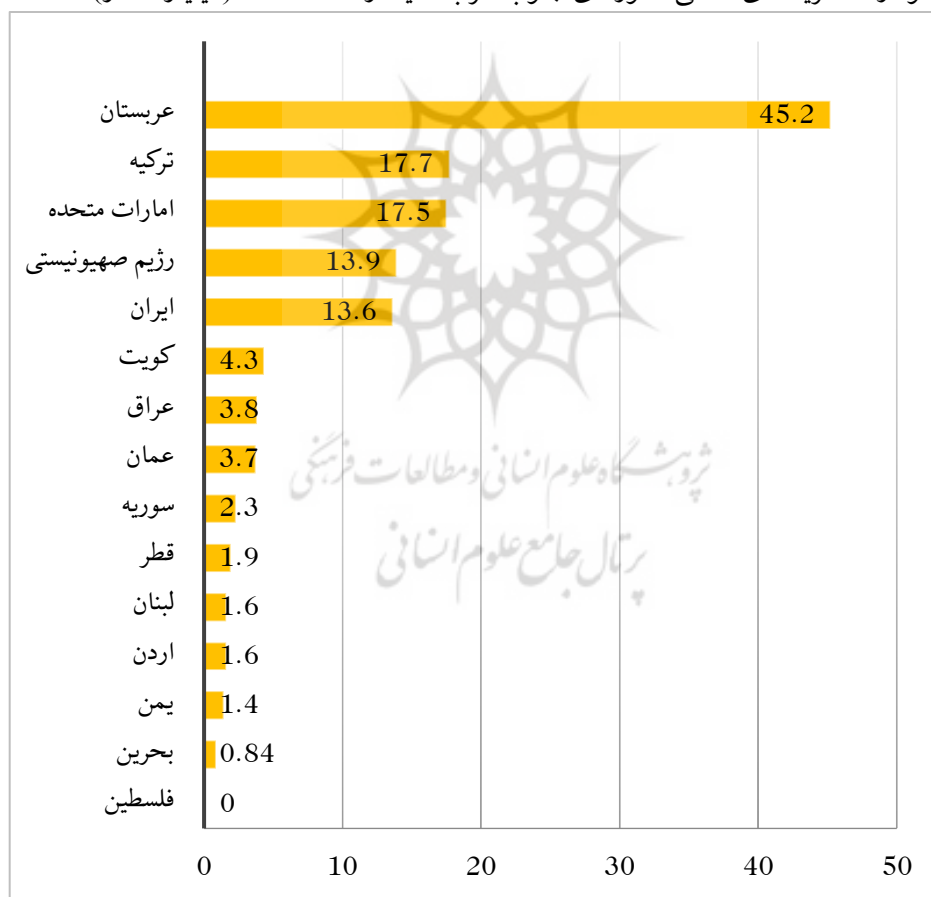

منبع: (سیپری^{۲۲}، ۲۰۲۱)

²¹ Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI)

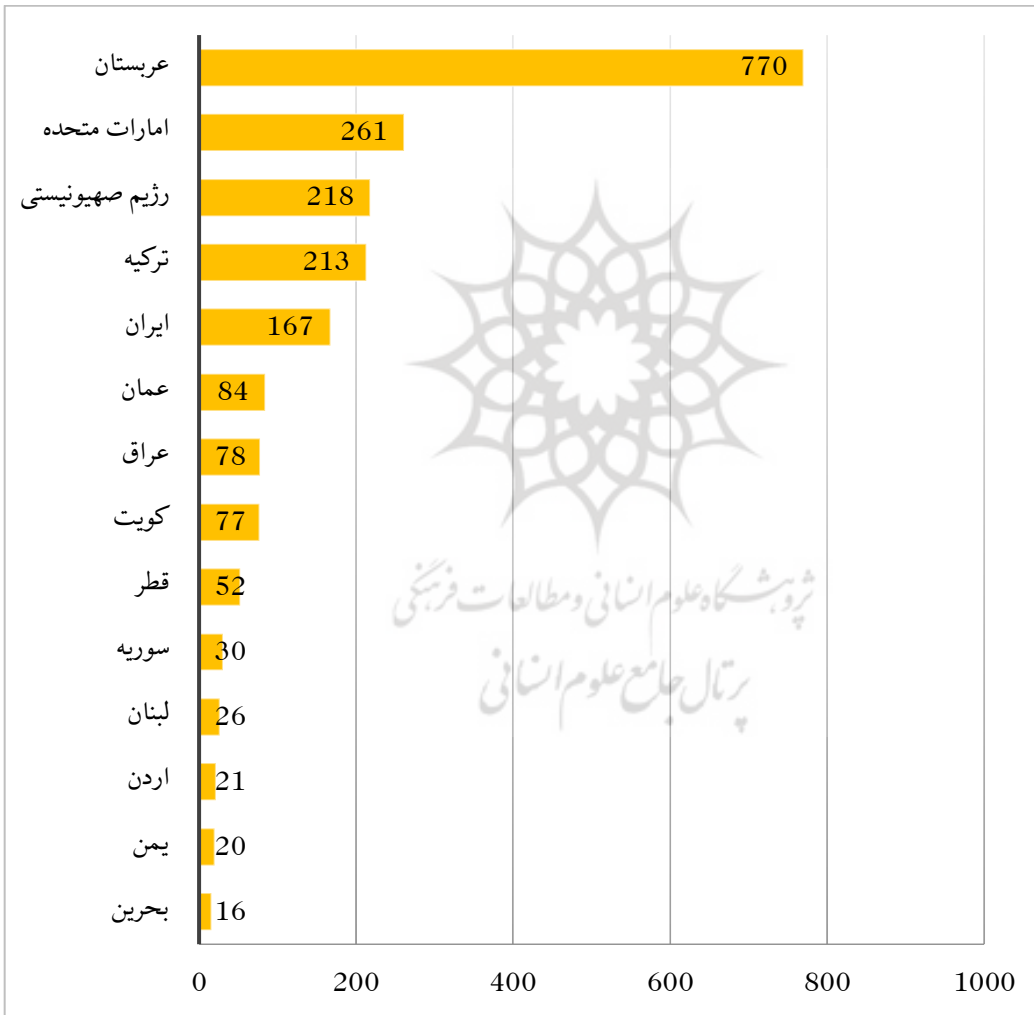
²² www.sipri.org

در سال ۲۰۱۰، بودجه نظامی جهان بالغ بر ۱۶۵۰ میلیارد دلار و هزینه‌های نظامی کشورهای منطقه حدود ۱۴۰ میلیارد دلار بود. این رقم، ۸/۵ درصد از مجموع هزینه‌های نظامی در جهان بود. در سال ۲۰۱۰، باز هم عربستان با ۴۵/۲ میلیارد دلار هزینه نظامی در رده نخست منطقه قرار داشت. با مقایسه هزینه‌های نظامی کشورهای منطقه در دو دوره زمانی سال‌های ۲۰۱۰ و ۲۰۲۱، نتایج جالب‌تری به دست می‌آید. به طور میانگین، هزینه‌های نظامی طی ۱۱ سال در جهان، ۲۲ درصد افزایش داشته که این رقم برای منطقه ۳۲ درصد است. قطر (۸۳ درصد)، کویت (۵۱ درصد)، عراق (۴۶ درصد)، ایران (۴۵ درصد) و رژیم صهیونیستی (۴۳ درصد)، کشورهایی هستند که بیشترین درصد افزایش را در بودجه نظامی خود داشته‌اند. نمودار ۲، هزینه‌های نظامی کشورهای جنوب غرب آسیا در سال ۲۰۱۰ (میلیارد دلار)

اگر بخواهیم مجموع هزینه‌های نظامی کشورهای منطقه طی سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۱ را محاسبه کنیم، عربستان، امارات، رژیم صهیونیستی و ترکیه به ترتیب در رتبه‌های اول تا چهارم منطقه قرار دارند و ایران پنجمین کشور منطقه است. برقراری تعادل توسط ج.ا.ایران در مقابل هزینه‌های سرسام‌آور رقبای منطقه‌ای، گواه دشواری‌های ایران در رویارویی با شرایط منطقه طی دهه گذشته بود.

نمودار ۳، مجموع هزینه‌های نظامی کشورهای جنوب غرب آسیا طی سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۱ (میلیارد دلار)

درصد هزینه‌های نظامی کشورهای جنوب غرب آسیا از میزان کل تولید ناخالص داخلی

درصد بودجه نظامی از میزان تولید ناخالص داخلی، هرچه بیشتر باشد، نشان می‌دهد کشورها ترس بیشتری از مسائل امنیتی و نظامی اطراف خود دارند و حاضرند با تحمل این هزینه‌ها، از تنگناهای ژئوپلیتیکی و امنیتی خود به هر قیمت بکاهند. میانگین درصد هزینه‌های نظامی در جهان طی ۱۱ سال گذشته بین ۲ تا ۳ درصد از تولید ناخالص داخلی کشورها بوده که این رقم برای کشورهای منطقه کمی بیشتر از ۴ درصد است. این آمار نشان می‌دهد جنگ تسلیحاتی و رقابتی عریضه‌ای در منطقه جنوب غرب آسیا حاکم بوده است.

تحلیل هزینه‌های نظامی به اقتصاد کشورها، نه تنها در درازمدت به عامل برتری قدرت نظامی تبدیل نمی‌شود، بلکه در ایجاد ضعف اقتصادی تأثیر دارد. ضمن اینکه عمده کشورهای منطقه وابسته به نفت هستند و به جای هزینه‌های توسعه‌ای و رفاهی، صرف واردات تسلیحات نظامی می‌کنند. رژیم صهیونیستی طی ۱۱ سال گذشته همواره بین ۵ تا ۶ درصد از تولید ناخالص داخلی خود را صرف هزینه‌های نظامی کرده است. اما رکورددار منطقه، کشور عمان است. درصد هزینه کرد عمان در امور نظامی از حداقل ۷/۲ درصد در سال ۲۰۲۱ تا ۱۲/۲ درصد در سال ۲۰۱۶، در نوسان است و به همراه عربستان در جهان رکورددار است. عربستان از کل تولید ناخالص داخلی بین ۶/۶ درصد در سال ۲۰۲۱ تا ۱۳/۳ درصد در سال ۲۰۱۵، صرف هزینه‌های نظامی کرده است. اما کل درصد هزینه‌های نظامی ایران از تولید ناخالص داخلی در همه ۱۱ سال گذشته بین ۲ تا ۳ درصد بوده است.

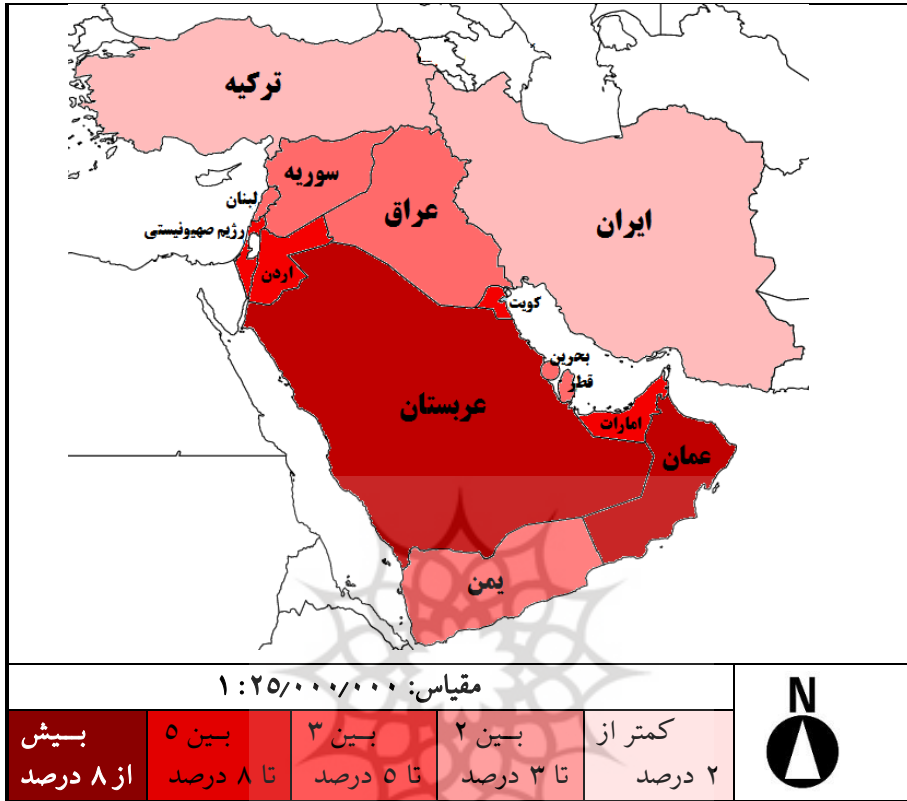
نقشه ۱، درصد بودجه نظامی کشورهای منطقه جنوب غرب آسیا از کل تولید ناخالص

داخلی^{۲۳}

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

²³ Gross Domestic Product (GDP)

جدول ۱، نسبت نیروهای نظامی فعال به کل جمعیت کشورهای جنوب غرب آسیا

رتبه	نام کشور	نسبت نظامیان به کل جمعیت	رتبه	نام کشور	نسبت نظامیان به کل جمعیت
۱	رژیم صهیونیستی	۲/۱	۱۰	ترکیه	۰/۷
۲	سوریه	۱/۵	۱۱	عربستان	۰/۷
۳	لبنان	۱/۳	۱۲	امارات	۰/۶
۴	فلسطین	۱/۲	۱۳	کویت	۰/۵
۵	اردن	۱/۱	۱۴	قطر	۰/۵
۶	بحرین	۱/۱	۱۵	یمن	۰/۲
۷	عراق	۱	میانگین منطقه		۰/۶۱
۸	عمان	۰/۹	میانگین جهان		۰/۴
۹	ایران	۰/۸			

صادرات و واردات سلاح کشورهای جنوب غرب آسیا

تجارت و صادرات اسلحه با تقویت قابلیت‌های نظامی، حمایت از رفتار و سیاست‌های کشورها، تقویت اقتصادی، تقویت پایگاه صنعتی دفاعی و سرانجام تقویت امنیت ملی کشورهای صادرکننده سلاح است (دورمینی^{۲۴}، ۲۰۱۸: ۵). در صادرات تسلیحات نظامی، کشورهای منطقه سهم چندانی در جهان ندارد. البته رژیم صهیونیستی از این حیث مستثنی است. این رژیم طی سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۰ میلادی، سالانه ششصد میلیون دلار و در مجموع نزدیک به ۷ میلیارد دلار صادرات تسلیحات نظامی داشته و دوازدهمین کشور صادرکننده تسلیحات نظامی در جهان است. در واقع ۶۳ درصد از کل صادرات سلاح منطقه از آن رژیم صهیونیستی است. پس از این رژیم، ترکیه با مجموع صادرات ۱/۸ میلیارد دلار طی دوازده سال گذشته، دومین صادرکننده بزرگ سلاح در منطقه بوده است. داده‌ها در مورد ایران نیز نشان می‌دهد که تنها ۲۲۷ میلیون دلار طی ۱۱ سال گذشته صادرات انجام شده است (جدول ۲).

اما در زمینه واردات اوضاع به‌گونه‌ای دیگر است. طی دوره مورد مطالعه، ۳۲ درصد از تسلیحات نظامی جهان توسط کشورهای جنوب غرب آسیا وارد شده که این رقم بیش از ۹۸ میلیارد دلار طی ۱۱ سال و سالانه نزدیک به ۹ میلیارد دلار است. کشور عربستان با رقمی نزدیک به ۲۷ میلیارد دلار واردات سلاح، رتبه نخست منطقه را دارد و پس از آن کشورهای امارات (۱۱/۵ میلیارد دلار)، ترکیه (۷/۶ میلیارد دلار) و عراق (۷/۵ میلیارد دلار) قرار دارند. رژیم صهیونیستی نیز در مجموع یازده سال ۴/۵ میلیارد دلار واردات سلاح داشته است. محاسبه این ارقام طی سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۰ میلادی انجام شده که نشان می‌دهد، جنوب غرب آسیا بازار خوبی برای کشورهای صادرکننده سلاح است و جو متشنجی بر مسائل امنیتی، سیاسی و نظامی کشورهای منطقه حاکم است (جدول ۳).

جدول ۲، مجموع واردات و صادرات سلاح کشورهای منطقه جنوب غرب آسیا از سال ۲۰۱۰ تا سال ۲۰۲۰ میلادی

رتبه	نام کشور	میزان واردات به دلار	رتبه	نام کشور	میزان صادرات به دلار
۱	عربستان	۲۷/۱۶۱/۰۰۰/۰۰۰	۱	رژیم صهیونیستی	۶/۹۳۸/۰۰۰/۰۰۰
۲	امارات	۱۱/۵۷۲/۰۰۰/۰۰۰	۲	ترکیه	۱/۷۸۲/۰۰۰/۰۰۰
۳	ترکیه	۷/۶۰۶/۰۰۰/۰۰۰	۳	امارات	۱/۰۱۳/۰۰۰/۰۰۰
۴	عراق	۷/۴۸۰/۰۰۰/۰۰۰	۴	اردن	۴۹۸/۰۰۰/۰۰۰
۵	قطر	۶/۵۱۸/۰۰۰/۰۰۰	۵	ایران	۲۲۷/۰۰۰/۰۰۰
۶	رژیم صهیونیستی	۴/۴۰۸/۰۰۰/۰۰۰	۶	عربستان	۷۱/۰۰۰/۰۰۰
۷	عمان	۳/۱۴۸/۰۰۰/۰۰۰	۷	سوریه	۲۰/۰۰۰/۰۰۰

²⁴ Dorminey

■ تحرکات نظامی رژیم صهیونیستی در منطقه جنوب غرب آسیا پس از بحران سوریه

۱۴/۰۰۰/۰۰۰	قطر	۸	۲/۲۵۷/۰۰۰/۰۰۰	سوریه	۸
۷/۰۰۰/۰۰۰	عمان	۹	۲/۲۱۷/۰۰۰/۰۰۰	اردن	۹
در دسترس نیست	عراق	۱۰	۱/۸۲۱/۰۰۰/۰۰۰	کویت	۱۰
در دسترس نیست	کویت	۱۱	۷۰۴/۰۰۰/۰۰۰	ایران	۱۱
در دسترس نیست	یمن	۱۲	۴۲۵/۰۰۰/۰۰۰	یمن	۱۲
در دسترس نیست	لبنان	۱۳	۴۱۷/۰۰۰/۰۰۰	لبنان	۱۳
در دسترس نیست	بحرین	۱۴	۳۷۰/۰۰۰/۰۰۰	بحرین	۱۴
در دسترس نیست	فلسطین	۱۵	۸/۰۰۰/۰۰۰	فلسطین	۱۵
۱۰/۵۷۰/۰۰۰/۰۰۰	مجموع منطقه		۷۶/۱۱۲/۰۰۰/۰۰۰	مجموع منطقه	

کشورهای جنوب غرب آسیا پس از بحران سوریه، هزینه‌ها و نیروهای قابل توجهی را صرف امور نظامی کرده‌اند. تنش‌ها و اختلافات فراوان میان کشورهای منطقه سبب شده تا این کشورها همواره در وضعیت آماده‌باش نظامی قرار گیرند. این کشورها از طریق تقویت قدرت نظامی، خود را در برابر هرگونه تهاجم منطقه‌ای و جهانی آماده نگه داشته‌اند. چنانکه در آمارهای نظامی، کشورهای منطقه همواره میانگین‌هایی بالاتر از میانگین‌های جهانی دارند.

رتبه‌بندی توان نظامی کشورهای جنوب غرب آسیا

امروزه رتبه‌بندی‌های فراوانی از قدرت نظامی کشورها انجام می‌شود. هدف عمده این رتبه‌بندی‌ها، دستیابی به آخرین توان نظامی کشورهاست. در یکی از آن‌ها که توسط سایت گلوبال فایر پاور^{۲۵} انجام شده، توان نظامی کشورها بر پایه عواملی چون قدرت دریایی، هوایی و زمینی، نیروی انسانی، تجهیزات، منابع طبیعی، هزینه‌های نظامی و... اندازه‌گیری می‌شود. در رتبه‌بندی سال ۲۰۲۱، کشورهای ترکیه، ایران و رژیم صهیونیستی، به عنوان قدرتمندترین کشورهای نظامی جنوب غرب آسیا قرار می‌گیرند و افغانستان، لبنان نیز ضعیف‌ترین کشورهای منطقه در نظر گرفته شده‌اند.

جدول ۳، رتبه‌بندی توان نظامی کشورهای جنوب غرب آسیا در سال ۲۰۲۱ میلادی

ردیف	نام کشور	رتبه جهانی	امتیاز	ردیف	نام کشور	رتبه جهانی	امتیاز
۱	ترکیه	۱۳	۰/۱۹۶۱	۸	کویت	۷۱	۱/۲۹۸۸
۲	ایران	۱۴	۰/۲۱۰۴	۹	اردن	۷۵	۱/۳۹۸۹
۳	رژیم صهیونیستی	۱۸	۰/۲۶۲۱	۱۰	قطر	۷۷	۱/۴۴۲۹
۴	عربستان	۲۰	۰/۲۹۶۶	۱۱	عمان	۷۸	۱/۴۴۵۳
۵	عراق	۳۴	۰/۵۵۹۷	۱۲	یمن	۸۰	۱/۴۷۵۴

²⁵ global Fire Power

۶	امارات	۳۶	۰/۵۸۵۹	۱۳	بحرین	۹۹	۲/۳۲۶۹
۷	سوریه	۴۷	۰/۶۹۵۳	۱۴	لبنان	۱۱۴	۲/۸۶۸۱

منبع: (گلوبال فایرپاور^{۲۶}، ۲۰۲۱)

رتبه‌بندی توان نظامی کشورها بسیار دشوار است. چنانکه اگر دقت شود، کشور کوچک لبنان با آنکه در اندازه‌گیری توان نظامی رتبه ۱۱۴ جهانی را دارد و یکی از کشورهای ضعیف جهانی و منطقه‌ای است، اما در همسایگی رژیم صهیونیستی، بارها آن را شکست داده است. جنگ‌های ۳۳ روزه این کشور در سال ۲۰۰۶ با رژیم صهیونیستی نشان از توان انگیزشی و ایمانی بالای این کشور در مواجهه با یک رژیم مورد حمایت قدرت‌های جهانی دارد. لذا هرچند لبنان و کشورهایمانند امارات ممکن است از نظر توان نظامی ضعیف باشند، اما وقتی در قالب ائتلاف یا طرح‌های حمایتی قدرت‌های منطقه‌ای یا فرامنطقه‌ای قرار می‌گیرند، توان دفاعی یا تهاجمی آنان بیشتر می‌شود.

بخش دوم: مناسبات و اقدامات نظامی رژیم صهیونیستی در منطقه جنوب غرب آسیا
کشورهای جنوب غرب آسیا در تجارت سلاح چندان جایگاهی ندارند. آمارهای متعددی از میزان فروش سلاح رژیم صهیونیستی به کشورهای منطقه وجود دارد. اما دو دسته از داده‌ها از اهمیت برخوردار است؛ نخست، داده‌های مربوط به سازمان ملل و دوم داده‌های مربوط مؤسسه مطالعات صلح استکهلم (سیپری). طبق آماري که بخش امور اقتصادی سازمان ملل متحد منتشر کرده، کشورهای جنوب غرب آسیا تنها در سال ۲۰۱۰، ۲۰۱۱، ۲۰۱۸، ۲۰۱۹ و ۲۰۱۹، از رژیم صهیونیستی سلاح خریداری کرده‌اند که به ترتیب شامل کشور ترکیه، و اردن است. این موضوع نشانگر نوع روابط این رژیم با کشورهای منطقه و بی‌اعتمادی به آن‌هاست و یا اینکه کشورهای منطقه چندان تمایلی به خرید سلاح‌های صهیونیستی ندارند. نکته مهم‌تر آنکه مناسبات نظامی رژیم صهیونیستی به‌ویژه با کشورهای منطقه پنهان است و به ندرت اخباری منتشر می‌شود. این مهم یا به معنای عدم ارتباط نظامی رژیم صهیونیستی با کشورهای منطقه و یا به معنای قدرت رژیم در پنهان‌کاری عملیات نظامی و هرگونه روابط با کشورهای منطقه است.

²⁶ www.globalfirepower.com

جدول ۴، کشورهای وارد کننده سلاح از رژیم صهیونیستی در جنوب غرب آسیا طی سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۱ میلادی

نام کشور	واردات سلاح کشورهای جنوب غرب آسیا از رژیم صهیونیستی به دلار				مجموع به دلار
	سال ۲۰۱۰	سال ۲۰۱۱	سال ۲۰۱۸	سال ۲۰۱۹	
ترکیه	۱/۵۲۶/۰۰۰	۴/۹۰۱/۰۰۰	۵۲/۰۰۰	---	۶/۴۷۹/۰۰۰
اردن	۳۹۷/۰۰۰	---	---	---	۳۹۷/۰۰۰
مجموع	۴۳/۰۰۰/۰۰۰	۶۰/۳۵۶/۰۰۰	۴۶/۵۵۴/۰۰۰	۱/۶۸۶/۰۰۰	---

منبع: (بخش امور اقتصادی سازمان ملل متحد^{۲۷}، ۲۰۲۱)

(۱) ترکیه

رژیم صهیونیستی همواره در تلاش بوده محوری از کشورهای غیرعرب منطقه را بر علیه اعراب به وجود آورد. بنابراین همکاری با ترکیه هم از لحاظ اقتصادی و هم از لحاظ استراتژیک و نظامی - امنیتی برای آن‌ها اهمیت دارد. رژیم فاقد عمق استراتژیک است؛ بنابراین ترکیه می‌تواند فضای هوایی و زمینی امنی برای انجام تمرینات نظامی آن باشد (حاجی‌یوسفی و ایمانی، ۱۳۹۰: ۹۷). در سال ۲۰۰۹، در نتیجه تنش‌هایی که به سبب حمله نظامی رژیم صهیونیستی به غزه در روابط با ترکیه آغاز شد، ترک‌ها از روند اعتماد نظامی به صهیونیست‌ها کاستند و در نهایت مانع از آن شدند که این رژیم در مانور نظامی عقاب آناتولی مشارکت کند. در نتیجه، نه تنها روابط نظامی دو کشور کم شد، بلکه سطح تنش‌های دیپلماتیک به صورت فزاینده‌ای افزایش یافت؛ به‌گونه‌ای که بنیامین نتانیاهو از ترکیه به عنوان یک شریک سیاسی غیرقابل اعتماد یاد کرد که پیوسته در حال شکستن خطوط قرمز دیپلماتیک است (سایت روزنامه هاآرتص^{۲۸}، ۲۰۰۹). در سال ۲۰۱۰، رژیم صهیونیستی و ترکیه، یک قرارداد همکاری برای نوسازی تجهیزات نظامی ارتش ترکیه امضا کردند که شامل موارد زیر بود:

(۱) نوسازی جنگنده‌های اف ۵ و فانتوم‌های اف ۴ ارتش ترکیه به ارزش ۹۰۰ میلیون دلار؛

(۲) ارتقای ۱۷۰ دستگاه تانک ام ۱آ ۶۰ ارتش ترکیه به ارزش ۶۸۷ میلیون دلار؛

(۳) تولید مشترک موشک‌های پوپیه یک و دو به ارزش نامشخص (محرمانه از نظر قرارداد و تعداد)؛

(۴) تولید موشک‌های سطح به هوای دفاع هوایی به ارزش ۱۵۰ میلیون دلار؛

(۵) خرید ۱۰ فروند پهپاد هارون به ارزش کلی ۱۸۳ میلیون دلار (یونایتدپرس

²⁷ www.comtradeplus.un.org

²⁸ www.Haaretz.com

اینترنشنال^{۲۹}، ۲۰۱۱).

با این وجود در پی حمله رژیم صهیونیستی به کشتی مأوی مرمه و بروز بحران در روابط دو کشور، در سال ۲۰۱۱، ترکیه تصمیم گرفت همه همکاری‌ها و قراردادهای نظامی میان دو کشور که تعداد آن‌ها به ۱۸ مورد و ارزش آن نزدیک ۱۰ میلیارد دلار بود را به حالت تعلیق درآورد. از جمله قراردادهایی که لغو شد، قرارداد خرید ۱۰۰۰ دستگاه تانک مرکاوا ام کا ۳۳ به ارزش ۵ میلیارد دلار (یونایتدپرس اینترنشنال، ۲۰۱۰/۰۶/۱۸)، موشک‌های ضد بالستیک «آرو دو ۳» به ارزش ۲ میلیارد دلار (یونایتدپرس اینترنشنال، ۲۰۱۱/۰۹/۰۹) و نوسازی تجهیزات نظامی به ارزشی بیش از ۳ میلیارد دلار است (یونایتدپرس اینترنشنال، ۲۰۱۱). گزارش سپیری نیز حکایت از آن دارد که تنها سلاح‌های خریداری شده ترکیه از رژیم صهیونیستی مربوط به سال‌های پیش از ۲۰۱۰ است، اما تحویل این سلاح‌ها به ترکیه تا سال ۲۰۱۵ به درازا کشیده است.

جدول ۵، تسلیحات عرضه شده به جمهوری ترکیه توسط رژیم صهیونیستی طی سال‌های

۲۰۱۰ تا ۲۰۲۱

نام محصول	نوع محصول	تعداد	سال سفارش	سال تحویل
Heron	هوایمای بدون سرنشین	۱۰	۲۰۰۵	۲۰۱۰
Sabra-3	تانک	۱۷۰	۲۰۰۲	۲۰۱۰ - ۲۰۰۵
Kirpi	خودروی زرهی	۴۶۸	۲۰۰۹	۲۰۱۵ - ۲۰۱۰

منبع: (مؤسسه تحقیقات صلح بین‌المللی استکهلم (سپیری)، ۲۰۲۲)

در ترکیه بحث تأمین و تجهیز قطعات نظامی بسیار مهم است. پهبادهایی که ترک‌ها از رژیم صهیونیستی دریافت می‌کنند هم اهمیت دارد. رژیم در راه‌اندازی و تعمیر تجهیزات نظامی مانند هوایماهای اف ۴ و اف ۵ که قدیمی هستند، مهارت دارد. رژیم این قطعات را به روز می‌کند. در مورد هوایماهای اف ۳۵ که گویا قرار بود ۶۰ فروند از ایالات متحده خریداری شود، رژیم ممانعت کرد و این قرارداد عملی نشد. این درحالی بود که نزدیک ۱۰ درصد قطعات اف ۳۵ در خود ترکیه تولید می‌شود. برای همین ترکیه به دنبال به روز کردن ناوگان‌ش رفت و به رژیم صهیونیستی نزدیک‌تر شد (روپوران، ۱۴۰۱). در سال ۲۰۱۹، در نتیجه بیش از یک دهه

²⁹ <http://www.upi.com>

³⁰ Merkava Mk 3

³¹ Arrow-2

تنزل روابط نظامی، رژیم صهیونیستی عملیات نظامی ترکیه را در شمال سوریه محکوم کرد. این اقدام باعث شد که متقابلاً ترکیه بار دیگر رژیم صهیونیستی را به حمایت از جدایی طلبان کُرد در جنوب ترکیه و تلاش برای حمایت از گروه‌های تروریستی کُرد متهم کند؛ در نتیجه زمینه برای بی‌ثباتی در خاک سوریه فراهم شد. این تبادل نظرات و محکومیت، در نهایت باعث گسترش تنش‌های دیپلماتیک و توقف همکاری‌های نظامی میان دو کشور گردید (سایت روزنامه هاآرتص، ۲۰۱۹/۱۰/۱۰).

۲) جمهوری اسلامی ایران

ج.ا.ایران و رژیم صهیونیستی را باید مهمترین دشمنان ژئوپلیتیک یکدیگر دانست. تنش و ترس از جنگ احتمالی میان رژیم صهیونیستی و ایران همواره وجود دارد (میلتون و همکاران^{۳۲}، ۲۰۱۸: ۷). این دو فاقد هرگونه رابطه اتمی یا نظامی با یکدیگر هستند. در رهنامه نظامی رژیم صهیونیستی و در تهدیدهای این رژیم، در درجه نخست ج.ا.ایران (تهدید دور) قرار دارد (آیزنکوت و سیبونی^{۳۳}، ۲۰۱۹). هم‌اکنون نیز رژیم با کاهش تهدید از سوی ارتش منظم یک کشور و افزایش تهدید از سوی شبه‌نظامیانی که از سوی ایران پشتیبانی می‌شوند، مواجه است. با وقوع جنگ داخلی سوریه، رژیم صهیونیستی کوشید تا با استفاده از حملات موشکی و هوایی متعدد به مواضع ایران و نیروهای تحت حمایت آن در سوریه، مانع از تثبیت جایگاه نظامی و امنیتی ایران در خاک سوریه شود. هر چند تاکنون هیچ کدام از دو کشور جزئیاتی از حملات و درگیری‌های نظامی میان خود در سوریه را منتشر نکرده‌اند، اما برآوردهای روزنامه آمریکایی وال استریت ژورنال نشان می‌دهد که از زمان آغاز جنگ داخلی سوریه تاکنون حداقل ۴۰۰ حمله هوایی به مواضع نیروهای ایرانی یا گروه‌های تحت حمایت ایران در سوریه صورت گرفته و دست کم ۳۰۰ نفر از این نیروها در سوریه قربانی حملات هوایی رژیم صهیونیستی شده‌اند (وال استریت جورنال^{۳۴}، ۲۰۲۲). در مقابل گزارشی از میزان خسارات وارده به رژیم صهیونیستی از سوی ایران در زمین سوریه منتشر نشده، با این حال به نظر می‌رسد این خسارات قابل توجه باشد.

رژیم صهیونیستی یکی از عوامل مؤثر در بحران‌سازی برنامه هسته‌ای و اقدام‌های خرابکارانه علیه تأسیسات هسته‌ای ایران است و به بزرگنمایی علیه آن می‌پردازد (رجبی، ۱۴۰۱: ۶۲؛ ناوون^{۳۵}، ۲۰۲۰: ۱۶۱). پس از توافق هسته‌ای ایران و گروه ۵ + ۱، بسیاری از لابی‌ها و سازمان‌های صهیونیستی در آمریکا، در بیانیه‌های جداگانه، این توافق را به شدت محکوم کردند. آپیک، فدراسیون یهودیان آمریکا، که با حزب لیکود (حزب راست رژیم صهیونیستی) و

³² Milton and others

³³ Eisenkot and Siboni

³⁴ www.WSJ.com

³⁵ Navon

جمهوری خواهان آمریکا روابط نزدیک دارد، عنوان می‌کند: «توافق کنونی نمی‌تواند تلاش ایران برای دستیابی به توافق هسته‌ای را متوقف سازد بلکه به جای بازدارندگی موجب تسهیل دستیابی به سلاح هسته‌ای و تقویت و تثبیت جایگاه تندروی این کشور خواهد شد...» (احمدی، ۱۳۹۴: ۴۱).

یکی از نشانه‌های مهم رژیم صهیونیستی در تحولات منطقه، ارتباط دادن مسائل و ناامنی‌های منطقه‌ای به ایران و تبلیغات رسانه‌ای فراوان در این راستاست. در یک نمونه، رژیم صهیونیستی در ۱۶ نوامبر ۲۰۲۲، حملهٔ پهپادی به نفتکش صهیونیستی در آب‌های دریای عمان را به ایران منتسب کرد. البته این رژیم چندین بار ایران را به دلیل هدف قرار دادن کشتی‌های صهیونیستی متهم کرده و هر بار این اتهامات از سوی ایران رد شده است (خبرگزاری آنا، ۲۰۲۲: ۳۶). کمیتهٔ یهودیان آمریکا، اشاره می‌کند، از زمان توافق برجام، توسعه موشک‌های بالستیک ایران ادامه یافته و تحرکات و نفوذ ایران در منطقه، عراق، سوریه بحرین، غزه و... را در بر گرفته و نقض حقوق بشر در این کشور فروکش نکرده است (کمیتهٔ یهودیان آمریکا، ۲۰۱۷: ۱۷).

رژیم صهیونیستی در چارچوب راهبرد نظامی و امنیتی خود موسوم به مومنتوم^{۳۸} که از ژانویه ۲۰۲۰ اجرایی شد، با نشان دادن ج.ا.ایران در جایگاه تهدیدی نزدیک، بر مهار قدرت فزایندهٔ آن با کاربست تاکتیک‌های تهاجمی تر تأکید کرده است. رژیم با تجدید نظر در مفهوم پیروزی از «تصرف سرزمین»، به «از میان بردن حداکثر قابلیت‌های حریف در کمترین زمان و با پایین‌ترین هزینه و تلفات»، می‌خواهد با تأسیس واحد ایران در زیرمجموعهٔ ساختار ارتش، بهبود عملکرد واحد اطلاعات نظامی، افزایش کمیت و کیفیت تسلیحات و تمرکز بر جنگ شهری، سطح کنشگری خود را بر علیه ج.ا.ایران افزایش دهد (رجبی، ۱۴۰۱: ۶۳). مذاکرات با چین و روسیه برای تحریم‌ها علیه ایران در همین چارچوب است. نتانیاهو در جریان سفر به چین در سال ۲۰۱۳، در دیدار با رئیس‌جمهور چین تأکید کرد، ایران و برنامه‌های اتمی آن نه تنها صلح و ثبات خاورمیانه را به خطر می‌اندازد، بلکه جریان آزاد نفت به کشورهای جهان را نیز تهدید می‌کند (اورشلیم پست، ۲۰۱۳: ۵).

۳) سوریه

سوریه و رژیم صهیونیستی از سال ۱۹۴۸ میلادی، پیوسته در حالت جنگی با یکدیگر قرار دارند. این دو کشور در سال‌های ۱۹۴۸، ۱۹۶۷ و جنگ یوم کیپور، مستقیم وارد جنگ با یکدیگر شدند. در جنگ داخلی لبنان نیز ارتش دو کشور در لبنان مستقیم و غیرمستقیم وارد

³⁶ www.aa.com.tr

³⁷ American Jewish Committee

³⁸ Momentum

³⁹ www.jpost.com

درگیری نظامی با یکدیگر شدند. از زمان آغاز جنگ داخلی سوریه در سال ۲۰۱۱، سرزمین‌های سوریه به دفعات از سوی ارتش صهیونیستی مورد حمله قرار گرفت. صهیونیست‌ها تهدید بسیاری را از جانب سوریه احساس می‌کنند و اقدامات شدید نظامی در مرزهایشان با سوریه انجام داده‌اند؛ به‌ویژه در بلندی‌های جولان تا نشان دهند که حضور ایرانی‌ها را در آنجا بر نخواهند تائید (میلتون و همکاران، ۲۰۱۸: ۱۸). طبق برآوردها، تعداد حملات نظامی رژیم صهیونیستی به سوریه از زمان آغاز جنگ داخلی به بیش از ۶۰۰ مورد رسیده است. این آمار از سوی رژیم صهیونیستی یا سوریه به صورت مستقل تأیید نشده است.

از راهبردهای اساسی رژیم صهیونیستی در مورد سوریه، ایجاد منطقه امن و کمربند امنیتی در مرزهای شمالی با همکاری مخالفان نظام سوریه، همچون جبهه‌النصره و ارتش آزاد بود. رابطه پنهانی میان مخالفان بشار اسد و رژیم صهیونیستی از همان آغازین روزها شروع شد. از جمله عصام زیتون، از چهره‌های معارض سوری رابطه پنهانی با رژیم صهیونیستی را تأیید کرد. زیتون یگانه سوری دعوت شده به شانزدهمین کنفرانس امنیتی سالانه هرتزلیا در رژیم صهیونیستی در سال ۲۰۱۹ بود و با مقامات این رژیم برای ایجاد منطقه امن در سوریه صحبت کرد. برای صهیونیست‌ها، ایجاد منطقه‌ای امن بسیار مهم بود. از این طریق و با ایجاد منطقه حائل، نیروهای هوایی سوریه نمی‌توانستند به محدوده مرزی رژیم وارد شده و حزب‌الله نیز نمی‌توانست حملاتی را در بلندی‌های جولان علیه رژیم اشغالگر قدس راه‌اندازی کند. طبق گزارش بان کی مون، نیروهای حافظ صلح سازمان ملل مجبور شده‌اند به طرف خط آتش‌بس بین رژیم صهیونیستی و سوریه منتقل شوند که این موضوع سبب شده طرف دیگر خط آتش‌بس در سوریه به محلی امن برای جبهه‌النصره تبدیل شود (محمدی و جمال‌پور، ۱۳۹۹: ۲۸).

صهیونیست‌ها بی‌توجه به موازین حقوق بین‌الملل و نقض مکرر حاکمیت و تمامیت ارضی سوریه، به شکل منظم در پی تضعیف توان نظامی و دفاعی سوریه با به کارگیری هواپیماهای جنگی هستند (نواختی‌مقدم و ببری، ۱۳۹۸: ۳۹). این رژیم هیچ بیمی از تهدید و انجام عملیات نظامی در سوریه ندارد. حتی در خرداد ۱۴۰۱، بشار اسد را تهدید کرد که اگر از نفوذ ایران در سوریه کم نکند، کاخ ریاست‌جمهوری را بمباران خواهد کرد (راديو فردا^{۴۰}، ۲۰۲۲/۰۵/۱۴). سوریه کمر محور مقاومت است و رژیم توانسته با این حجم از تخریب، سوریه را به یک جنگ داخلی بکشاند (رضوی، ۱۴۰۱).

تضعیف توان نظامی سوریه، یکی از اهداف مهم رژیم صهیونیستی بود. رژیم با بهره‌برداری از بحران سوریه و با توجه به ارتباط اطلاعاتی با برخی سازمان‌های اطلاعاتی کشورهای عربی و غربی حامی نیروهای مخالف سوریه، پایگاه‌های نظامی این کشور را شناسایی و مورد حمله قرار داد (محمدی و جمال‌پور، ۱۳۹۹: ۳۰). نگرانی رژیم صهیونیستی از ظرفیت‌های هسته‌ای سوریه

⁴⁰ www.radiofarda.com

موجب شد که برای مثال، از فرصت پیش آمده برای حمله به تأسیسات هسته‌ای دیرالزور بهره‌برداری کند (مردانه و باقریانی، ۱۳۹۳: ۳۸).

سران صهیونیستی امروزه به این جمع‌بندی رسیدند که اگر امنیت مرزی‌شان تضمین شود و نیروهای اسد و ایران از مرزهای رژیم صهیونیستی فاصله داشته باشند، مشکلی با تداوم قدرت اسد ندارند (نواختی مقدم و بیری، ۱۳۹۸: ۳۹). در واقع این رژیم می‌خواهد حضور ایران را در منطقه و سوریه کم‌رنگ کند. لذا برای رسیدن به این هدف، با اعمال فشارهای تحریمی علیه ج.ا.ایران و شهادت سردار سلیمانی، رژیم حملات علیه نیروها و متحدان ایران در سوریه را افزایش داد.

۴) عراق

از زمان تشکیل کشور عراق و پیدایش رژیم صهیونیستی، عراق از به رسمیت شناختن این رژیم خودداری کرده و در نتیجه هیچ‌گونه رابطه رسمی نظامی میان دو کشور وجود نداشته است. نیروهای آموزش دیده پژاک «با همکاری نیروهای اطلاعاتی و نظامی رژیم صهیونیستی و آمریکا پیوسته از طریق پایگاه‌های خود در اقلیم کردستان عراق با هدف ترور و بمب‌گذاری در مراکز حساس و حیاتی مناطق کردنشین ایران به این مناطق تردد دارند. هدف این گروه از مطالبات قومی، استقلال‌خواهی و تشکیل خودمختاری از دولت مرکزی، تحریک مردم مناطق کردنشین، درگیری‌های قومی و مذهبی، ناامن‌سازی مناطق کردنشین ایران و ایجاد فشار بر ایران به نیابت از قدرت‌های منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای است» (قاسمی‌حیدری و دیگران، ۱۳۹۹: ۱۰۱). همگرایی میان اقلیم کردستان عراق با رژیم صهیونیستی عاملی در جهت تقویت قدرت مانور کرده‌های این اقلیم در برابر کشورهای ایران، ترکیه و سوریه است (وهاب^{۴۱}، ۲۰۱۷: ۳-۲). پژاک با قاچاق و دریافت کمک مالی، نه تنها در تأمین تسلیحات با مشکل مواجه نمی‌شود، بلکه دشمنی این گروه با جمهوری اسلامی در راستای منافع رژیم صهیونیستی و آمریکا و سبب تسلیح بیشتر آن شده است (مرادیان، ۱۳۹۸: ۵۵).

۵) لبنان

لبنان و رژیم صهیونیستی نه تنها فاقد هرگونه رابطه نظامی هستند، بلکه از زمان آغاز جنگ داخلی لبنان در دهه ۸۰ میلادی و در دهه‌های اخیر در نتیجه جنگ ۳۳ روزه و درگیری‌های محدود نظامی میان حزب‌الله و ارتش صهیونیستی تداوم داشته است. حزب‌الله، بزرگ‌ترین کابوس رژیم صهیونیستی در شامات است. رژیم صهیونیستی می‌کوشد با شیوه‌های گوناگون حزب‌الله را تحت کنترل درآورد؛ برخی از این شیوه‌ها شامل

۱ - هدف قراردادن کاروان‌های حمل تسلیحات برای حزب‌الله از سمت سوریه که طی

⁴¹ Wahab

سال‌های اخیر بارها رژیم مورد هدف قرار گرفتند؛

۲ - تلاش برای تعمیق و فرسایشی‌تر شدن بحران سوریه تا حزب‌الله با حضور بیشتر در آن، به اصطلاح در باتلاق سوریه گرفتار شود و از مقابله با رژیم صهیونیستی بپرهیزد؛
۳ - ترورهای هدفمندانه اعضای حزب‌الله در لبنان، سوریه و دیگر مناطق جهان؛ از جمله سمیر قنطار، عضو حزب‌الله و قدیمی‌ترین اسیر این جنبش در رژیم صهیونیستی که بعد از آزادی در سوریه، مورد هدف قرار گرفت

۴ - و تهدیدهای دوره‌ای صهیونیست‌ها در حمله به لبنان (رضوی، ۱۳۹۲).

بحران سوریه، یک فرصت برای حزب‌الله بود؛ چراکه تمرین نظامی حزب‌الله خود چالشی بزرگتر برای رژیم است. جنبش حزب‌الله هویت و گستره خود را مدیون مقاومت ضد صهیونیستی است. بعد از جنگ ۳۳ روزه، حزب‌الله هرگز امکان تمرین نظامی و به کارگیری تاکتیک‌های مبارزاتی نداشت؛ اما بحران سوریه و نیاز به مشارکت حزب‌الله موجب حضور تعدادی از اعضای این جنبش در عرصه نظامی سوریه شد (محمدی و جمال‌پور، ۱۳۹۹: ۳۲).

۶) یمن

برای رژیم صهیونیستی، تحولات یمن اهمیت ژئوپلیتیک دارد. تنگه باب‌المنندب، ورودی رژیم صهیونیستی به دریای سرخ از طریق بندر ایلات است و همچون پل ارتباطی تجارت این رژیم با چین و منطقه آسیا-اقیانوسیه را به رژیم صهیونیستی وصل می‌کند. لزوم اشراف به باب‌المنندب موجب حضور نظامی رژیم در جیبوتی نیز شده است. رسانه‌های عربی و ایرانی اعلام کرده‌اند که رژیم صهیونیستی در سال ۲۰۱۶، شروع به ساخت یک پایگاه جمع‌آوری اطلاعات در بالای کوه آمباسیرا^{۴۲}، در جنوب آسمارا، پایتخت اریتره کرده است. این ایستگاه برای نظارت بر درگیری‌ها در یمن از جمله نظارت بر تحرکات نیروهای دریایی ایران طراحی شده است (شاهوان^{۴۳}، ۲۰۲۰).

همکاری استراتژیک بین ریاض و تل‌آویو که هر دو در یمن و در مخالفت با نفوذ و قدرت ایران، دارای منافع همسویی هستند؛ دو کشور را مجاب کرد که برای ایران‌هراسی در منطقه، جبهه جدیدی ایجاد کنند (دیکل و گوزانسکی^{۴۴}، ۲۰۱۳: ۳). بسیاری از تحلیل‌گران، یمن را عرصه رقابت‌های ژئوپلیتیک منطقه‌ای ایران و رژیم صهیونیستی می‌دانند. رژیم موقعیت یمن در کرانه دریای سرخ را برای موجودیت و امنیت خود خطرناک می‌داند و تا زمانی که ناامنی در یمن باشد، حضور خود را در آن توجیه می‌کند (مجله فارین پالیسی^{۴۵}، ۲۰۲۲/۰۱/۲۴). با افزایش

⁴² Ambassaira

⁴³ Shahwan

⁴⁴ Dekel & Guzansky

⁴⁵ www.foreignpolicy.com

حملات موشکی حوثی‌ها علیه عربستان و امارات، صهیونیست‌ها نیز به درگیری در یمن کشیده شدند (اسنل^{۴۶}، ۲۰۲۲). این رژیم در طول بحران یمن، بمب‌ها و موشک‌های ممنوعه بین‌المللی را در اختیار نیروی هوایی عربستان قرار داد (خبرگزاری بین‌المللی قدس^{۴۷}، ۲۰۲۲/۰۱/۲۸). صهیونیست‌ها گاه آشکارا حملات هوایی به مواضع حوثی‌ها در یمن را اعلام کرده‌اند (اسنل، ۲۰۲۲).

در مورد یمن صهیونیست‌ها دو هدف دارند:

- ۱ - آن‌ها می‌خواهند تا جای ممکن از ایران، حزب‌الله و متحدینش در یمن تلفات بگیرند.
- ۲ - نمی‌خواهند جنگ یمن تمام شود.

استراتژی رژیم صهیونیستی فرسایشی شدن نبردها و جنگ‌ها در کشورهای اسلامی است؛ از جمله خود یمن. زیرا در کنار سوریه، یمن یکی از نقاط بحرانی در کشورهای اسلامی است و ایران در یک طرف و عربستان در طرف دیگر قرار دارد و این‌ها هرچه بیشتر درگیر باشند به نفع رژیم صهیونیستی است (رضوی، ۱۴۰۱).

۷) عربستان

هیچ گزارش رسمی از خرید و فروش سلاح میان رژیم صهیونیستی و عربستان اعلام نشده، اما در سال ۲۰۱۱، فاش شد این رژیم ۲۰۰ دستگاه تانک لئوپارد به عربستان فروخته است (نیویورک تایمز^{۴۸}، ۲۰۱۱/۰۷/۰۷). در دسامبر سال ۲۰۱۳، معاون وقت وزیر دفاع عربستان، سلطان بن سلطان به همراه دو نفر از مشاوران نظامی ارشد وزارت دفاع، در یک سفر محرمانه از رژیم صهیونیستی دیدار کردند و در یک پایگاه نظامی صهیونیستی با مقامات اطلاعاتی، امنیتی و نظامی رژیم، در یک نشست محرمانه شرکت کردند. این دیدار که تنها چند هفته پس از پیشرفت‌های چشمگیر در مذاکرات برجام بود، با هدف تبادل نظر و گسترش همکاری‌های نظامی میان رژیم صهیونیستی و عربستان در مورد شیوه مقابله با نفوذ ایران در منطقه بود (شبکه خبری راشاتودی^{۴۹}، ۲۰۱۳).

تایمز رژیم صهیونیستی در سال ۲۰۱۵ فاش کرد که این رژیم به سعودی‌ها پیشنهاد داده تا فناوری گنبد آهنین را در برابر موشک‌های یمنی خریداری کنند. هر چند این خبر تکذیب شد، اما نمی‌تواند خالی از بررسی بیشتری باشد (روزنامه تایمز اسرائیل^{۵۰}، ۲۰۱۵/۰۵/۲۳). در سال ۲۰۱۸، یکی از مقامات بلندپایه ارتش صهیونیستی در مصاحبه با روزنامه عربستانی ایلاف رسماً

⁴⁶ Snell

⁴⁷ www.qodsna.com

⁴⁸ www.nytimes.com

⁴⁹ www.rt.com

⁵⁰ www.timesofisrael.com

اعلام کرد که رژیم صهیونیستی نگرانی‌ها و اهداف مشترکی را در مورد دفاع از خود در برابر تهدیدات ج.ا.ایران دارد. در این مصاحبه، تأکید شد که این زبان مشترک شامل جلوگیری از جابه‌جایی سلاح، گسترش تهدیدات مشترک و جلوگیری از استفاده از خاک سوریه برای حمله به اهداف رژیم صهیونیستی و دوستان عرب بوده است (اورشلیم پست، ۲۰۱۶/۰۱/۰۵). در یک پیام دیپلماتیک از وزارت خارجه رژیم صهیونیستی به سفارت‌هایش آمده است، «از مداخله عربستان در یمن و در درگیری نیابتی با ایران حمایت کنند تا راهی برای اعمال فشار بر ایران و حزب‌الله باشد» (جاناناتان^{۵۱}، ۲۰۱۷؛ راوید^{۵۲}، ۲۰۱۷).

همکاری‌های نظامی مشترک رژیم با عربستان، طی سال‌های اخیر افزایش یافته، هرچند جزئیات آن بسیار اندک است. برای نمونه در ۲ فوریه ۲۰۲۲، اعلام شد، رژیم صهیونیستی با وجود نداشتن روابط دیپلماتیک با عربستان و عمان، رزمایش دریایی مشترک و به رهبری نیروی دریایی آمریکا برگزار کرد. این رزمایش به مدت ۱۸ روز و در نزدیکی آب‌های یمن برگزار شد (المانیاتور^{۵۳}، ۲۰۲۲/۰۲/۰۲). علاقه صهیونیست‌ها به فروش سلاح به یکی از بزرگترین خریداران سلاح در جهان، یعنی عربستان زائدالوصف است (اخبار دفاعی^{۵۴}، ۲۰۲۲/۱۱/۲۳). در بحران یمن نیز رژیم صهیونیستی کمک‌های فراوانی به سعودی‌ها کرد. به هر روی روابط دو کشور به صورت آشکار و پنهان، در مسائل نظامی وجود دارد. در مورد سلاح‌های سطح پایین که حالت دفاعی داشته باشد نه تهاجمی، رژیم صهیونیستی موارد زیر را در مورد عربستان مد نظر دارد:

- ۱ - پدافندهایی که عربستان برای دفاع از خود در مقابل یمن استفاده می‌کند که سود اقتصادی برای رژیم دارد.
  - ۲ - امکان حمله از سوی عربستان به رژیم صهیونیستی را ندارد
  - ۳ - آن را ابزاری برای نزدیکتر شدن عربستان به خودش و عادی‌سازی رابطه قرار می‌دهد.
  - ۴ - چهار، عاملی برای وابستگی عربستان به رژیم خواهد بود (رضوی، ۱۴۰۱).
- پایگاه اینترنتی ولترنت به قلم «تری میسان» روزنامه‌نگار معروف فرانسوی فاش کرد که در جریان مذاکرات ایران و ۵ + ۱، مقامات تل‌آویو و ریاض، پنج بار در هند، ایتالیا و جمهوری چک با هم دیدار کرده‌اند. جان کری در مرکز «سابان» اعلام کرد «تعدادی از کشورهای عربی منطقه در حال تشکیل ائتلاف با رژیم صهیونیستی علیه گروه‌هایی مانند حماس هستند. بنابراین مقامات سعودی در کنار تشکیل جبهه سنی علیه ایران، با بزرگترین دشمن جهان اسلام دست به ائتلاف زدند. تل‌آویو نیز به دنبال ترویج این مسئله است که اعراب دیگر رژیم صهیونیستی را

⁵¹ Jonathan

⁵² Ravid

⁵³ www.al-monitor.com

⁵⁴ www.breakingdefense.com

دشمن اصلی خود ندانند، بلکه اکنون ایران مهمترین دشمن آن‌هاست» (روحی دهبنه و مرادی کلر^{۵۵}، ۲۰۱۸: ۲۹۶-۲۹۵)

۸) اردن

با وجود امضای صلح میان اردن و رژیم صهیونیستی و همکاری‌های مرزی، دو کشور کاملاً به یکدیگر بی‌اعتمادند و به جزء برخی همکاری‌های مرزی و تبادل اطلاعاتی در زمینه مبارزه با تروریسم، همکاری قابل توجه دیگری وجود نداشته و یا اگر دارد، جزئیات آن‌ها بسیار کم منتشر شده است. در یک نمونه، سمینار «درگیری اعراب و رژیم صهیونیستی: اعتماد رژیم صهیونیستی - اردن برای تقویت همکاری دفاعی و امنیتی»^{۵۶}، به مدت پنج روز، از ۶ تا ۱۰ ژوئن ۲۰۲۱، برگزار شد. در این سمینار مسائلی چون معاهده صلح اردن و رژیم صهیونیستی، روابط استراتژیک با ایالات متحده، امنیت دریایی، انرژی و آب، امنیت سایبری، هوش مصنوعی و توافقنامه ابراهیم، توسط کارشناسان دو طرف و ایالات متحده ارزیابی شد. موضوعی که نشان می‌دهد، دو طرف از بی‌اعتمادی به یکدیگر آگاه‌اند (مرکز مطالعات استراتژیک واشنگتن^{۵۷}، ۲۰۲۱).

یکی از مهم‌ترین دیدارهای دوجانبه در زمینه مسائل نظامی و دفاعی، در ۵ ژانویه ۲۰۲۲ روی داد. آنجا که ملک عبدالله پادشاه اردن با وزیر دفاع رژیم صهیونیستی، بنی گانتز، در امان دیدار کرد (المانیور، ۲۰۲۲/۰۱/۰۲). این دیدار نه در زمینه همکاری که بیشتر در ارتباط با مسائل منطقه‌ای (خبرگزاری رویترز^{۵۸}، ۲۰۲۲/۰۱/۰۵). و حفظ آرامش در سرزمین‌های فلسطینی (هفته‌نامه عرب^{۵۹}، ۲۰۲۲/۰۱/۰۵) بود. البته برخی رسانه‌ها اعلام کردند که این ملاقات در زمینه همکاری‌های نظامی بوده است (صدای آمریکا^{۶۰}، ۲۰۲۲/۰۱/۰۶)؛ اما جزئیاتی از آن فاش نشد. طبق اعلام سیبری، تنها در سال ۲۰۱۵، تعداد ۱۵ فروند بالگرد کبری^{۶۱} دست دوم از سوی رژیم صهیونیستی به دولت اردن تحویل داده شده و در سایر موارد، همکاری و یا اقدام متقابلی گزارش نشده است.

جدول ۶، تسلیحات عرضه شده به اردن توسط رژیم صهیونیستی طی سال‌های ۲۰۱۰ تا

۲۰۲۱

⁵⁵ Rohi Dehbneh and Moradi Clare

⁵⁶ Arab-Israeli Conflict: Israel/Jordan Trust to Enhance Defense and Security Cooperation Seminar

⁵⁷ www.nesa-center.org

⁵⁸ www.reuters.com

⁵⁹ www.theArabweekly.com

⁶⁰ www.voanews.com

⁶¹ Helicopter Cobra

نام محصول	نوع محصول	تعداد	سال سفارش	سال تحویل
AH-1F Cobra	بالگرد دست دوم	۱۵	۲۰۱۴	۲۰۱۵

منبع: (سپیری، ۲۰۲۲)

۹) امارات

در راهبرد نظامی رژیم صهیونیستی، ۳ لایه مطرح است. این جزء استراتژی پیرامونی رژیم است.

۱- لایه اول دشمنان، همسایگان رژیم هستند و به مرزهای فلسطین متصل اند.

۲- لایه دوم، لایه پیرامونی آن‌هاست

۳- و لایه سوم شامل ایران است. این ۳ لایه، لایه امنیتی از نظر اقدام نظامی است و همچنان رعایت می‌شود. این لایه‌ها در راهبرد نظامی رژیم (آیزنکوت)، در سال ۲۰۱۹ نوشته شده است. در لایه دوم ارتش‌هایی نباید شکل بگیرد و در لایه سوم هم همین‌طور. هر موقع یک ارتش قدرتمندی در این سه لایه به وجود می‌آید، رژیم صهیونیستی باید با حمله از پیش تعیین شده آن را از بین ببرد. صهیونیست‌ها گنبد آهنین را به کشورهای منطقه نمی‌دهند. حتی به اوکراین هم ندادند. دلیلشان هم این بود که خودمان استفاده می‌کنیم (رضوی، ۱۴۰۲).

پس از سال ۲۰۱۱، رژیم صهیونیستی و امارات مشارکت فعالانه‌ای برای کمک نظامی به ارتش مصر جهت سرکوب شورشیان صحرای سینا دادند (نیویورک تایمز، ۲۰۱۸/۰۲/۰۳). در سال ۲۰۱۶، خلبانان اماراتی و صهیونیستی در قالب مانور نظامی پرچم قرمز، در صحرای نوادا، در یک عملیات تمرینی هوایی چندملیتی با رهبری آمریکا شرکت کردند (روزنامه تایمز اسرائیل، ۲۰۱۷/۰۳/۲۷). در سال‌های ۲۰۱۷ و ۲۰۱۹، نیروی هوایی رژیم صهیونیستی و امارات به همراه آمریکا، ایتالیا و یونان در تمرین نظامی اینیوهوس در دریای مدیترانه شرکت کردند (تور^{۶۲}، ۲۰۱۹) (2019). در سال ۲۰۲۰، رژیم به صراحت با فروش جنگنده‌های اف ۳۵ از سوی آمریکا به امارات مخالفت کرد و بیان داشت که ارائه چنین تجهیزات پیشرفته‌ای می‌تواند امنیت رژیم را به خطر بیندازد. اما در پایان سال ۲۰۲۰ و پس از امضای تفاهم‌نامه ابراهیم، رژیم صهیونیستی اعلام کرد که با فروش تجهیزات هوایی پیشرفته به امارات مخالفتی ندارد (اسرائیل هیوم^{۶۳}، ۲۰۲۰). به هر روی، طبق سند آیزنکوت در سال ۲۰۱۸، باید هماهنگی و همکاری رژیم صهیونیستی با دولت‌های معتدل عربی، همزمان با قدرت‌های جهانی افزایش یابد (تقی‌زاده و دیگران، ۱۴۰۰: ۸۳-۸۲).

⁶² thetower.org

⁶³ Israel Hayom

بحرین (۱۰)

تا زمان امضای قرارداد ابراهیم^{۶۴} و عادی‌سازی روابط در سال ۲۰۲۰، رابطه رسمی نظامی میان بحرین و رژیم صهیونیستی وجود نداشت و ظاهراً اکنون نیز وجود ندارد. گمان می‌رود، در آینده و در راستای توسعه روابط، سطوحی از ارتباطات نظامی میان دو کشور ایجاد شود. به هر روی، طبق سند به روز شده آیزنکوت در سال ۲۰۱۸، باید هماهنگی و همکاری رژیم صهیونیستی با دولت‌های معتدل عربی، همزمان با قدرت‌های جهانی تقویت و ارتقا یابد (تقی‌زاده و دیگران، ۱۴۰۰: ۸۳-۸۲).

عمان (۱۱)

عمان و رژیم صهیونیستی فاقد هرگونه قرارداد همکاری نظامی و اتمی هستند. در منابع، رسانه‌ها، خبرگزاری‌ها و اندیشکده‌ها، هیچ نشانه و کلیدواژه‌ای مبنی بر ارتباط نظامی دو سویه میان دو کشور مشاهده نشد.

فلسطین (۱۲)

رژیم صهیونیستی و فلسطین نیز رابطه نظامی ندارند. دو طرف پیوسته در حالت منازعه با یکدیگر قرار دارند که مشخصه ویژه آن درگیری‌های نظامی روزمره میان دو طرف و حرکت‌های اعتراضی و مدنی فلسطینیان بر علیه اشغال است. جالب آنکه در سند آیزنکوت، در سال ۲۰۱۸، فلسطین از نظر تهدید، در جایگاه دوم است (تقی‌زاده و دیگران، ۱۴۰۰: ۸۳-۸۲).

قطر (۱۳)

قطر و رژیم صهیونیستی نیز فاقد هرگونه رابطه نظامی با یکدیگر هستند. اما به نظر می‌رسد که تمایل قطر برای تجهیز نیروی هوایی خود با جنگنده‌های اف ۳۵ ساخت آمریکا که قابلیت رادارگریزی و عملیات بالا دارند را می‌توان به عنوان یکی از مؤلفه‌های تأثیرگذار در نظر گرفت. مادامی‌که روابط قطر و رژیم صهیونیستی عادی نشود، احتمال آنکه آمریکا حاضر به واگذاری این جنگنده‌های نسل ۵ به قطر باشد، بعید است.

کویت (۱۴)

^{۶۴} پیمان ابراهیم، توافق مشترک رژیم صهیونیستی، امارات و ایالات متحده در ۱۳ اوت سال ۲۰۲۰ میلادی بود که پس از آن به توافق عادی‌سازی روابط رژیم صهیونیستی با بحرین نیز اشاره شد. این توافق‌نامه‌ها توسط وزیران امور خارجه بحرین و امارات با بنیامین نتانیاهو، در ۱۵ سپتامبر سال ۲۰۲۰ در کاخ سفید امضا شد. پیمان ابراهیم مستمسکی برای توافقات بعدی رژیم با دیگر کشورهای مسلمان نیز قرار گرفت.

رژیم صهیونیستی و کویت نیز فاقد هرگونه رابطه نظامی با یکدیگر هستند. این عدم ارتباط ناشی از عدم به رسمیت شناخته شدن رژیم صهیونیستی و سیاست خارجی کویت است که رویکرد بایکوت همه‌جانبه رژیم را در پیش گرفته است. چنانکه در مهرماه ۱۴۰۱، کویت به صورت رسمی خواستار آن شد که رژیم صهیونیستی به معاهده عدم تولید و تکثیر سلاح‌های هسته‌ای بپیوندد تا زمینه برای گسترش صلح و امنیت جهانی فراهم گردد (العالم، ۱۴۰۱).

نتیجه‌گیری

از نظر صهیونیست‌ها فروش سلاح باید به‌گونه‌ای باشد که برتری نظامی آن‌ها را در منطقه از بین نبرد. همچنین فروش سلاح به کشورهای منطقه موجب نشود که اسرار نظامی آن‌ها فاش گردد. رژیم به جز چند کشور منطقه، به دیگران سلاح نمی‌فروشد و به هریک از کشورهای منطقه که با آن‌ها رابطه دارد، همچنان به چشم یک دشمن نگاه می‌کند. چنین نگاهی باعث می‌شود که استراتژی رژیم «حفظ برتری نظامی در منطقه» باشد.

با آغاز بحران سوریه، کشورهای منطقه، با انواعی از دشواری‌ها امنیتی و حتی نظامی روبه‌رو شدند. رژیم صهیونیستی از این دشواری‌های کشورهای منطقه در راستای منافع خود سود برد و گاه بر آتش آن دمید. فعالیت‌ها و تحرکات نظامی رژیم، با توجه به نشانه‌ها و مجموعه اقدامات تعاملی و یا تقابلی طی یک دهه گذشته، در پنج طیف دسته‌بندی می‌شود. تعریف پنج طیف بر اساس تعامل عالی و یا تقابل سخت است. برای رسیدن به نتایج کمی و ملموس، کشورهای منطقه نسبت به یکدیگر مقایسه شده و هر یک از آن‌ها در یک طیف ویژه نسبت به دیگری قرار داده می‌شود. در ابعاد نظامی، رژیم صهیونیستی در دهه گذشته، با کشورهای اردن، امارات، بحرین، فلسطین و عربستان تعامل و همکاری نسبتاً نزدیکی داشته و با کشورهای عراق، عمان، قطر و کویت نیز وضعیت تقابلی داشته است. اما بیشترین تقابل سخت این رژیم با کشورهای حوزه جبهه مقاومت، یعنی ج.ا.ایران، سوریه، لبنان و یمن بوده است.

مهم‌ترین راهبردهای نظامی رژیم صهیونیستی در منطقه جنوب غرب آسیا، رصد و کنترل دقیق ورود و خروج و یا خرید و فروش هر نوع تسلیحات نظامی، ایران‌هراسی در منطقه به بهانه توسعه موشکی و هسته‌ای ج.ا.ایران، شیعه‌هراسی، ارتباط یک سویه نظامی با کشورهای منطقه، ایجاد چالش برای متحدین منطقه‌ای ج.ا.ایران و دستیابی به ادوات و تکنولوژی‌های پیشرفته نظامی است. این راهبردها، به صورت عملیاتی و رسمی در اسناد بالادستی رژیم صهیونیستی نمود دارند. رژیم طی ۷۰ سال گذشته راهبردهایش تغییر نکرده و همچنان در اسنادی چون آیزنکوت، این راهبردها تکرار می‌شوند. اما آنچه همواره برای رژیم در حال تغییر است، ابزارها و الگوهای دستیابی به این راهبردهاست.

اقدامات رژیم صهیونیستی برای گسترش نفوذ در کشورهای منطقه طی سال‌های اخیر با

تغییرات محسوسی همراه بود. تغییر در رویکردهای رژیم با استفاده از فرصت‌های پیش آمده، به‌ویژه با خروج ایالات متحده از منطقه، تلاش برای ایفای نقش منطقه‌ای و متعاقب آن فرصت‌سازی رژیم صهیونیستی به منظور تبلیغات ایران‌هراسی و نزدیک کردن کشورهای منطقه به خود، انجام عملیات‌های گسترده نظامی و یا کمک به کشورهای دوست در منطقه برای مقابله با کشورهای طرف سوم، همکاری با امارات و عربستان بر علیه یمن، نفوذ و دخالت مستقیم در سوریه، انجام اقدامات خرابکارانه در برخی کشورهای منطقه همچون ج.ا.ایران و عراق و... و نمونه‌های فراوان دیگر نشان می‌دهد که این رژیم همچنان سررشتی امنیتی و نظامی دارد و زمینه‌های امنیتی شدن بیشتر منطقه و کشورهای منطقه را نیز فراهم می‌کند.

این نتایج در راستای نظریه واقع‌گرایی تهاجمی قرار می‌گیرد که مبنای نظری مقاله است؛ چراکه رژیم صهیونیستی از یک سو خود را به عنوان هژمون منطقه‌ای می‌شناسد و از سوی دیگر در مقابل هژمون‌های دیگر منطقه که گاه همچون ایران بزرگترین تهدید علیه آن هستند را در برابر بقا و امنیت خود می‌بیند. رژیم صهیونیستی در فضای آنا‌رشی نظام منطقه‌ای و عاری از اعتماد، سیاست‌ها و راهبردهای تهاجمی و پیش‌دستانه را همواره مدنظر داشته و نسبت به هرگونه تحرک و بازی قدرت در منطقه واکنش نشان می‌دهد.

مسئله امنیت به عنوان یک راهبرد اساسی در اسناد بالادستی رژیم همچنان پیگیری خواهد شد. اما دیگر مسئله امنیت به معنای سخت آن نیست و به شکل امنیت در فضای مجازی، تأثیرگذاری فرهنگی به ویژه از طریق سینما، تبلیغات رسانه‌ای و... در آینده در راهبردهای رژیم خودنمایی خواهد کرد. اقتصاد و فناوری‌های پیشرفته، ابزارهای رژیم صهیونیستی در ایجاد وابستگی چندلایه کشورهای منطقه به خود نیز خواهد بود. در این راستا پیشنهاد می‌شود، جمهوری اسلامی ایران راهبردهایی چون: (۱) انسجام جبهه مقاومت و شکل‌گیری، تقویت و حمایت از گروه‌های نزدیک به جبهه مقاومت مانند فاطمیون، علویون، حشدالشعبی و...؛ (۲) محاصره رژیم صهیونیستی و اتخاذ شرایط تهاجمی در برابر رژیم؛ (۳) کاستن از تنش در روابط با کشورهای عربی، به ویژه عربستان به منظور کم کردن مسئله ایران‌هراسی در منطقه؛ (۴) پاسخ قاطع و در خور به دست‌اندازی‌های رژیم صهیونیستی به کشورهای منطقه و جلوگیری از تکرار آن‌ها؛ (۵) افزایش مناسبات فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی با کشورهای منطقه و (۶) استفاده گسترده از ابزارهای قدرت نرم، رسانه و فضای مجازی را اتخاذ نماید.

منابع

- احمدی، وحیده (۱۳۹۴). توافق هسته‌ای و همگرایی عربستان و اسرائیل، دیده‌بان امنیت ملی، ۴(۴)، ۳۸-۳۱.
- تقی‌زاده سالاری، احسان، هرمیداس باوند، داود؛ برزگر، کیهان (۱۴۰۰). راهبرد سیاسی و

امنیتی اسرائیل در قبال بحران سوریه، پژوهش‌های روابط بین‌الملل، ۴۰(۱)، ۱۰۲-۷۱. حاجی یوسفی، امیرمحمد؛ ایمانی، همت (۱۳۹۰). تحولات روابط ترکیه و اسرائیل در دهه اخیر و پیامدهای آن برای ایران، روابط خارجی، ۳(۲)، ۱۰۴-۷۵. حافظ‌نیا، محمدرضا (۱۳۹۶). اصول و مفاهیم ژئوپلیتیک، مشهد: پاپلی. رجبی، محمد (۱۴۰۱). راهبرد و الگوی رفتاری جمهوری آذربایجان در برهم کنش ج.ا.ایران و اسرائیل، مطالعات اوراسیای مرکزی، ۱۵(۱)، ۷۵-۵۳. رضوی، سلمان (۱۳۹۲). هزینه- فرصت‌های بحران سوریه برای رژیم صهیونیستی، گزارش تحلیلی مؤسسه ندا.

رضوی، سلمان (۱۴۰۱). مصاحبه تخصصی با نویسنده، تهران. رضوی، سیدجعفر (۱۴۰۲). مصاحبه تخصصی با نویسنده، تهران. رویوران، حسین (۱۴۰۱). مصاحبه تخصصی با نویسنده، تهران. شهلائی، ناصر؛ مهرنیا، احمد؛ ولی‌وند زمانی، حسن (۱۳۸۸). نظریه‌های راهبردی، تهران: دافوس آجا.

قاسمی حیدری، مصطفی، اژدری، بهناز؛ معصومی، مجید (۱۳۹۹). استقلال‌خواهی کردها و راهبرد اسرائیل و آمریکا در تضعیف تمامیت ارضی ایران، مطالعات بین‌المللی، ۱۷(۱)، ۸۷-۱۱۵.

متقی، ابراهیم؛ بقایی، خرم؛ رحیمی، میثم (۱۳۸۹). بررسی سیاست خارجی آمریکا در خاورمیانه پس از ۱۱ سپتامبر (بر اساس رویکرد واقع‌گرایی تهاجمی)، تحقیقات سیاسی و بین‌المللی، ۴(۲)، ۲۶-۱.

محمدی، سیدمحمد؛ جمال‌پور، میکائیل (۱۳۹۹). بحران سوریه؛ چالش‌ها و فرصت‌ها، با تأکید بر ج.ا.ایران و رژیم اسرائیل، مطالعات بیداری اسلامی، ۹(۱۸)، ۴۰-۷. مرادیان، محسن (۱۳۹۸). حمله تلافی‌جویانه سپاه به مقر احزاب کردی در اقلیم کردستان عراق، آثار سیاسی و ارزش نظامی، دیده‌بان امنیت ملی، ۸۸(۲)، ۶۰-۵۵. مردانه، وحید؛ باقریانی، علی (۱۳۹۳). بررسی اهداف رژیم صهیونیستی نسبت به بحران سوریه، رویداد و گزارش فلسطین، ۲(۵۱)، ۴۰-۳۵.

مشیرزاده، حمیرا (۱۳۸۸). تحول در نظریه‌های روابط بین‌الملل، تهران: سمت. نصری، قدیر (۱۳۸۹). روش شناخت در مکتب نواقع‌گرایی، مطالعات راهبردی، ۱(۲)، ۲۳۸-۲۱۶.

نواختی‌مقدم، امین؛ ببری، نیکنام (۱۳۹۸). بحران سوریه، عرصه تقابل منطقه‌ای ایران با محور سه‌گانه آمریکا، اسرائیل و عربستان، جستارهای سیاسی معاصر، ۱۰(۴)، ۴۸-۲۵.

Arnaout, Abdelraouf (2022, November, 16). Israel blames Iran for

drone attack on oil tanker off Oman <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/israel-blames-iran-for-drone-attack-on-oil-tanker-off-oman/2739892>.

Innovations.

Dorminey, AT Thrall (2018). Risky Business: The Role of Arms Sales in US Foreign Policy, March 13.

Eisenkot, G., & Siboni, G. (2019). Guidelines for Israel's national security strategy (Policy Focus 160). The Washington Institute for Near East Policy, <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/guidelines-israels-national-security-strategy>.

EGOZI, ARIE (2022, September, 23). As Saudi Arabia goes on defense investment spree, Israeli industry in a tight spot, <https://breakingdefense.com/2022/09/as-saudi-arabia-goes-on-defense-investment-sprees-israeli-industry-in-a-tight-spot/>.

Al-Monitor (2022, February). Israel takes part in naval exercise with Saudi Arabia, Oman, <https://www.al-monitor.com/originals/2022/02/israel-takes-part-naval-exercise-saudi-arabia-oman>. Innovations.

globalfirepower (2022). Ranking the nations of the world based on current available firepower, <https://www.globalfirepower.com/countries-listing.php>

Haaretz (2019, October, 10). Netanyahu warns against turkeys ethnic cleansing of brave kurds vows to assist, <https://www.haaretz.com/middle-east-news/2019-10-10/ty-article/netanyahu-warns-against-turkeys-ethnic-cleansing-of-brave-kurds-vows-to-assist/0000017f-dc3b-db22-a17f-fcbbe8f10000>

Hua Liao, Weihua Dong, Huiping Liu and Yuejing Ge (2015). Towards Measuring and Visualizing Sustainable National Power—A Case Study of China and Neighboring Countries, ISPRS Int. J. Geo-Inf. 2015, 4, 1672-1692; doi:10.3390/ijgi4031672.

Jonathan, Cook (2017, November, 10). Israel instructs diplomats to support Saudis, <https://www.aljazeera.com/news/2017/11/10/israel-instructs-diplomats-to-support-saudis-cable/>

Levite, Ariel. E. (2016). Israel, Strategic Vision Adrift, in Hitchcock, W. and Others, Shaper Nations: Strategies for a changing World, the United States of America: Harvard University Press.

Mearsheimer, John J. and Stephen Walt (2003). An Unnecessary War, Foreign Policy 134 (January/February).

Milton, Patrick, M. Axworthy and B. Simms (2018). Towards A

Westphalia for the Middel East, Oxford: Oxford University Press.

Navon, Emmanuel (2020). *The Star and the Scepter: A Diplomatic History of Israel* Hardcover, Philadelphia: The Jewish Publication Society.

Near East South Asia Center (2020). *Arab-Israeli Conflict: Israel/Jordan Trust to Enhance Defense and Security Cooperation Seminar*, <https://nesa-center.org/israel-jordan-trust-to-enhance-defense-and-security-cooperation-seminar/>

Ravid, Barak (2017). *The Iranian Threat: Israel aligns itself with Saudi Arabia against the involvement of Tehran and Hezbollah in Lebanon*, Nana 10. Archived from the original on 17 November 2017.

Reuters Staff (2022, Jounury, 05). *Israeli defence minister discusses regional stability with Jordanian king*, <https://www.reuters.com/world/middle-east/israel-says-defence-minister-met-jordan-king-discussed-regional-stability-2022-01-05/>

Stockholm International Peace Research Institute (2022). *The independent resource on global security*, <https://www.sipri.org>

Shahwan, Najla M. (2020). *UAE-Israel intelligence base on Yemeni island of Socotra*, SEP 05, 2020, <https://www.dailysabah.com/opinion/op-ed/uae-israel-intelligence-base-on-yemeni-islandof-socotra>.

Silhan, Vladimir (2015). *Comparisons of Military Power*, pp 112-121.

Snell, James (2022, August, 31). *Is the Israel-Iran proxy war encroaching into Yemen?* <https://www.newarab.com/analysis/israel-iran-proxy-war-encroaching-yemen>

Times of israel (2015, May, 23). *saudi arabia rejected israeli offer of iron dome*, <http://www.timesofisrael.com/saudi-arabia-rejected-israeli-offer-of-iron-dome/>. Innovations.

Times of israel (2016, July, 23). *Former Saudi general visits Jerusalem meets israeli* <http://www.timesofisrael.com/former-saudi-general-visits-jerusalem-meets-israeli-officials/> Innovations. Innovations.

Times of israel (2016, March, 27). *Israel uae to fly together in greek air force exercise* <https://www.timesofisrael.com/israel-uae-to-fly-together-in-greek-air-force-exercise/>. Innovations.

The Arab Weekly (2022, Faubrey, 05). *King Abdullah II discusses Palestinian-Israeli peace with Benny Gantz*, <https://theArabweekly.com/king-abdullah-ii-discusses-palestinian-israeli->

peace-benny-gantz. Innovations.

The United Nations (2022). Comtrade Database,
<https://comtradeplus.un.org/>

The Wall Street Journal (2021, March, 11). Israeli Strikes Target Iranian Oil Bound for Syria, <https://www.wsj.com/articles/israel-strikes-target-iranian-oil-bound-for-syria-11615492789> Innovations.

United Press International (2011, June, 18). UAVs could end Israel Turkeyrift, https://www.upi.com/Business_News/Security-Industry/2011/09/09/UAVs-could-end-Israel-Turkey-rift/UPI-51421315580711/ Innovations.

United Press International (2010, October, 18). Turkey 'freezes arms deals with Israel, http://www.upi.com/Business_News/Security-Industry/2010/06/18/Turkey-freezes-arms-deals-with-Israel/UPI-24011276879457/ Innovations.

Voice of America (2022, Jounury, 06). Jordan s king israeli defense minister reset ties <https://www.voanews.com/a/jordan-s-king-israeli-defense-minister-reset-ties-/6385545.html>.

Wahab, B. (2017). Why Israel Is Cheering On Iraqi Kurds, Push for in The Complications of Kurdish Independence. At:
<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/>

Wezeman, Pieter D., Alexandra Kuimova and Jordan Smith (2021, April, 30). Arms transfers to conflict zones: The case of Nagorno-Karabakh, <https://www.sipri.org/commentary/topical-backgroundunder/2021/arms-transfers-conflict-zones-case-nagorno-karabakh>

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی